रात्री सूक्तम्   Rātrī Sūktam

(ऋक् संहिता १०-१२७-१ – १०-१२७-८ & परिशिष्टः)

(ṛk saṁhitā 10-127-1 – 10-127-8 & pariśhiṣhṭaḥa)

Rātrī Sūktam word-by-word meanings

॥ ऋषयः – ८ कुशिकः सौभरः , रात्रिर्वा भारद्वाजी ॥ देवी – रात्री ॥ छन्दः – गायत्री ॥

|| ṛṣhayaḥa – 8 kuśhikas-saubharaḥa , rātrirvā bhāradvājī || dēvī – rātrī || chhandaḥa – gāyatrī ||

रात्री व्यख्यदायती पुरुत्रा देव्य१क्षभिः । विश्वा , अधि श्रियोऽधित ॥ १ ॥

ॐ rāt’rīv’ vyakh’yadāyatī pu-rut’rā dēv’yaa , ak’ṣhabhi-ḥi |

viśh’vā , adhiśh’ śhriyōō (a)dhita || 1 ||

रात्री । वि । अख्यत् । आ-यती । पुरु-त्रा । देवी । अक्ष-भिः ।

विश्वाः । अधि । श्रियः । अधित ॥

rātrīī | vi | akhyate | ā - yatī | puru - trā | dēvī | akṣha - bhiḥi |

viśhvāāḥa | adhi | śhriyaḥa | adhita ||

रात्री **rātrī** = *niśhā* = night || वि-अख्यत् **vi-akhyat** = well-known || आ-यती **ā-yatī** = coming, approaching || पुरु-त्रा **puru-trā** = in several places || देवी **dēvī** = divine fem. Deity || अक्ष-भिः **akṣha-bhiḥi** = by means of her eyes (all stars & suns are her eyes)

विश्वाः **viśhvāḥa** = all || अधि **adhi** = inherent || श्रियः **śhriyaḥa** = wealth, glories || अधित **adhita** = adorned

Rātrī-dēvī, the well-known one, approaches in several places, looks across with the light of her eyes (suns & stars). All her inherent wealth and glories are adorned by her (as she approaches). || *1* ||

ओर्वप्रा , अमर्त्या निवतो देव्यु१द्वतः । ज्योतिषा बाधते तमः ॥ २ ॥

ōr’vap’rā , amar’tyā nivatōō dēv’yuu , ud’vata-ḥa |

jyōti-ṣhā bādhatē tama-ḥa || 2 ||

आ । उरु । अप्राः । अमर्त्याः । नि-वतः । देवी । उत्-वतः ।

ज्योतिषा । बाधते । तमः ॥

ā | uru | aprāḥa | amartyā | ni - vataḥa | dēvī | ut - vataḥa |

jyōtiṣhā | bādhatē | tamaḥa ||

आ-अप्रा **ā-aprā** = pervaded || उरु **uru** = the wide one (Earth) || अ-मर्त्या **a-martyā** = those not-subject-to *mṛtyu* (death) = deities in heavens || नि-वतः **ni-vataḥa** = those living below || देवी **dēvī** = fem. Deity || उत्-वतः **ut-vataḥa** = those who live higher up

ज्योतिषा **jyotiṣhā** = by her (inherent) light (star-light) || बाधते **bādhatē** = obstructs || तमः **tamaḥa** = *tamas*-darkness, ignorance-darkness

Niśhā-Dēvī has pervaded the wide spaces of Earth, the heavens, those living below AND those living high up. By her inherent light, she obstructs the darkness outside AND within us! || *2* ||

निरु स्वसारमस्कृतोषसं देव्यायती । अपेदु हासते तमः ॥३॥

nirus' svasāāramas'kṛtōṣhasan'n' dēv'yāāyatī |

apēdu- hāsatē tama-ḥa || 3 ||

निः । ॐ इति । स्वसारम् । अकृत । उषसम् । देवी । आ-यती ।

अप । इत् । ॐ इति । हासते । तमः ॥

niḥi | ūṁ iti | svasāāram | akṛta | uṣhasamm | dēvī | ā - yatī |

apa | ite | ūṁ iti | hāsatē | tamaḥa ||

निः **niḥi** = near (and dear) || स्वसारम् **svasāram** = sister || ऊम् **um** = too || अकृत **akṛta** = made, prepared || उषसम् **uṣhasam** = dawn || देवी **dēvī** = fem. Deity || आ-यती **ā-yatī** = approaching

अप **apa** = in a negative or wrong manner || इत् **it** = motion || ऊम् **um** = too || हासते **hāsatē** = laughingly; hence *apa-hāsatē* = mocks, derisively laughs || तमः **tamaḥa** = darkness, ignorance

So too, for her near-dear sister, the approaching-uṣhā-dawn, she prepared the way. (uṣhā) laughs derisively at the tamas-darkness & ignorance. ***|| 3 ||***

सा नो , अद्य यस्या वयं नि ते यामन्नविक्ष्महि । वृक्षे न वसतिं वयः ॥४॥

sā nōō , ad'ya yas'yāā vayan' ni tē yāman'navik'ṣhmahi |

vṛk'ṣhē na va-satiṁ' vaya-ḥa || 4 ||

सा । नः । अद्य । यस्याः । वयम् । नि । ते । यामन् । अविक्ष्महि ।

वृक्षे । न । वसतिम् । वयः ॥

sā | naḥa | adya | yasyāāḥa | vayam | ni | tē | yāmann | avikṣhmahi |

vṛkṣhē | na | vasatim | vayaḥa ||

सा **sā** = she || नः **naḥa** = us || अद्य **adya** = today || यस्याः **yasyāḥa** = she whose || वयम् **vayam** = us || नि **ni** = near || ते **tē** = for you || यामन् **yāman** = upon coming || अविक्ष्महि **avikṣhmahi** = reside securely

वृक्षे **vṛkṣhē** = in the trees || न **na** = *ni* = securely || वसतिम् **vasatim** = reside || वयः **vayaḥa** = those of *vāyuḥu* = the birds

She (night) who has approached today for us, upon whose coming we become secure at home and reside comfortably-safely, just as birds nest and reside (at night) in the trees. So to say, may we similarly become safe and secure in our houses at night. ***|| 4 ||***

नि ग्रामासो , अविक्षत नि पद्वन्तो नि पक्षिणः । नि श्येनासश्चिदर्थिनः ॥५॥

nig' grāmāāsō , avik'ṣhata ni pad'van'tō ni pak'ṣhiṇa-ḥa |

niśh' śhyēnāsaśh'chidar'thina-ḥa || 5 ||

नि । ग्रामासः । अविक्षत । नि । पत्-वन्तः । नि । पक्षिणः ।

नि । श्येनासः । चित् । अर्थिनः ॥

ni | grāmāāsaḥa | avikṣhata | ni | pat - vantaḥa | ni | pakṣhiṇaḥa |

ni | śhyēnāsaḥa | chite | arthinaḥa ||

नि **ni** = near || ग्रामासः **grāmāsaḥa** = the *grāmyā-s* = the villagers || अविक्षत **avikṣhata** = resided securely || नि **ni** = near || पत्-वन्तः **pat-vantaḥa** = those with feet || नि **ni** = near || पक्षिणः **pakṣhiṇaḥa** = birds

नि **ni** = near || श्येनासः **śhyēnāsaḥa** = the hawks, falcons || चित् **chit** = minded || अर्थिनः **arthinaḥa** = take shelter

The nearby villagers head home (as night approaches), so too, those creatures that walk, so too, those that fly (birds). Why, even the avaricious-minded hawks too! (take shelter from their greed) **|| 5 ||**

---

www.saiveda.net

यावयाँ वृक्यं१ वृकञ्ज् यवय स्तेनमूर्म्ये । अथाँ नः सुतराँ भव ॥ ६ ॥

yāvayāā vṛk'yaaa , aṁ'vṛkañ'ñ' yavayas' stēnamūūr'myē ।

athāā nas' sutarāā bhava ॥ 6 ॥

यवय । वृक्यम् । वृकम् । यवय । स्तेनम् । ऊर्म्ये ।

अथ । नः । सु-तरा । भव ॥

yavaya । vṛkyamm । vṛkamm । yavaya । stēnam । ūrmyē ।

atha । naha । su - tarāā । bhava ॥

यवय **yavaya** = ward off ॥ वृक्यम् **vṛkyam** = she wolf ॥ वृकम् **vṛkam** = he wolf ॥ यवय **yavaya** = ward off ॥ स्तेनम् **stēnam** = burglars ॥ ऊर्म्ये **ūrmyē** = O *ūrmi* = O wave (of darkness)

अथ **atha** = hence ॥ नः **naḥa** = (for) us ॥ सु-तरा **su-tarā** = *sușhțhu tarā* = most excellent saver-rescuer ॥ भव **bhava** = become

Ward off the she-wolf, the he-wolf! Ward off the thieves-burglars, O wave of darkness! Hence, O niśhā Dēvī, become our rescuer (from these bad-elements of darkness). ***॥ 6 ॥***

उप मा पेपिशत् तमः कृष्णं व्यक्तमस्थित । उष , ऋणेव यातय ॥ ७ ॥

upa- mā pēpi-śhat'tama[hk]' kṛṣh'ṇaṁ' vyak'tamas'thita ।

uṣha- , ṛṇēva- yātaya ॥ 7 ॥

उप । मा । पेपिशत् । तमः । कृष्णम् । वि-अक्तम् । अस्थित ।

उषः । ऋणा-इव । यातय ॥

upa । mā । pēpiśhate । tamaḥa । kṛṣhṇam । vi - aktam । asthita ।

uṣhaḥa । ṛṇā - iva । yātaya ॥

उप **upa** = approach near ॥ मा **mā** = *mām* = me, myself ॥ पेपिशत् **pēpiśhat** = intending to devour ॥ तमः **tamaḥa** = darkness, ignorance ॥ कृष्णम् **kṛṣhṇam** = thickly black ॥ वि-अक्तम् **vi-aktam** = *niśhā* = night ॥ अस्थित **asthita** = situated

उषः **uṣhaḥa** = *uṣhā* = deity dawn ॥ ऋणा **ṛṇā** = debts ॥ इव **iva** = just like ॥ यातय **yātaya** = drive away

(It seems that)… intending to devour me, this thick-black night (representing darkness & ignorance) is specially so situated. O dēvī uṣhā (dawn)! Drive away this night (darkness & ignorance) just as we clear off and drive away our debts! ***॥ 7 ॥***

उप ते गा , इवाकरं वृणीष्व दुहितर्दिवः । रात्रि स्तोमं न जिग्युषे ॥ ८ ॥

upa- tē gā , ivāka-raṁ' vṛṇīṣh'va du-hitar'divaḥa ।

rāt'ris' stōman' na jig'yuṣhēē ॥ 8 ॥

उप । ते । गाः-इव । आ । अकरम् । वृणीष्व । दुहितः । दिवः ।

रात्रि । स्तोमम् । न । जिग्युषे ॥

upa । tē । gāḥa - iva । ā । akaram । vṛṇīṣhva । duhitaḥa । divaḥa ।

rātri । stōmamm । na । jigyuṣhēē ॥

उप **upa** = approach near ॥ ते **tē** = to you ॥ गाः **gāḥa** = cows, veda-mantras, rays of light & knowledge ॥ इव **iva** = just like ॥ आ **ā** = आ+वृणीष्व = *ā+vṛṇīṣhva* = do select ॥ अकरम् **akaram** = made, prepared ॥ दुहितः **duhitaḥa** = daughter ॥ दिवः **divaḥa** = the heavens

रात्रि **rātri** = O night! ॥ स्तोमम् stōmam = song of praise ॥ न **na** = as, just like ॥ जिग्युषे **jigyuṣhē** = (to a) victor

We have prepared the way for the rays of light-&-knowledge (to follow you), O night!, do select the daughter of the heavens (daylight), O night! As we sing a song of praise just like to the victorious ones! ***॥ 8 ॥***

---

www.salveda.net

परिशिष्टः pariśhiṣhṭaḥa

आ रात्रि पार्थिवं रजः पितरः प्रायु धामभिः ।
दिवः सदांसि बृहती वि तिष्ठस , आ त्वेषं वर्तते तमः ॥ १ ॥

ā raāt'ri pār'thi-vaṁ' raja[fp]' pitara[fp]' prāyu dhāma-bhiḥi ।
divas' sadāāṁ'si bṛhatī vi tiṣh'ṭhasa , āt' tvēṣhaṁ' var'tatē tama-ḥa ॥ 1 ॥

। आ । रात्रि । पार्थिवम् । रजः । पितरः । प्र-आयुः । धाम-भिः ।
। दिवः । सदांसि । बृहती । वि-तिष्ठसि । आ । त्वा । इषम् । वर्तते । तमः ॥

ā । rātri । pārthivam । rajaḥa । pitaraḥa । pra-āyuḥu । dhāma-bhiḥi ।
divaḥa । sadāṁsi । bṛhatī । vi-tiṣhṭhasi । ā । tvā । iṣham । vartatē । tamaḥa ॥

आ **ā** = आ+दिवः = *ā+divaḥa* = all over the heavens ॥ रात्रि **rātri** = O night! ॥ पार्थिवम् **pārthivam** = Earthly ॥ रजः **rajaḥa** = dust ॥ पितरः **pitaraḥa** = fathers & forefathers = ancestors ॥ प्र **pra** = manifestly ॥ आयुः **āyuḥu** = for lifespan ॥ धाम-भिः **dhāma-bhiḥi** = in all places

दिवः **divaḥa** = the heavens ॥ सदांसि **sadāṁsi** = in the *lōkā-s* ॥ बृहती **bṛhatī** = in an expansive manner ॥ वि **vi** = specially, variously ॥ तिष्ठसि **tiṣhṭhasi** = stand, exist, situated ॥ आ **ā** = आ+सदांसि = *ā+sadāṁsi* = in and all over the various *lōkā-s* ॥ त्वा **tvā** = by your ॥ इषम् **iṣham** = powers ॥ वर्तते **vartatē** = encircle, envelop ॥ तमः **tamaḥa** = darkness & ignorance

O night! Thou encircle all the heavens and all the Earthly dust of all our ancestors in all the places for our lifespan. By thy expansive powers thou variously exist as tamas all over the Universe. ॥ *1* ॥

ये ते रात्रि नृचक्षसो युक्तासो नवतिर्नव । अशीतिः संत्वष्टा , उतो ते सप्तसप्ततीः ॥ २ ॥

yē tēē rāt'ri nṛchak'ṣha-sō yuk'tāsōō navatir'nava- ।
aśhītis' san'tvaṣh'ṭā , utō tēē sap'tasap'ta-tī-ḥi ॥ 2 ॥

। ये । ते । रात्रि । नृचक्षसः । युक्तासः । नवतिः-नव ।
। अशीतिः । सन्तु । अष्टाः । उतो-इति । ते । सप्त-सप्ततीः ॥

yē । tē । rātri । nṛchakṣhasaḥa । yuktāsaḥa । navatiḥi-nava ।
aśhītiḥi । santu । aṣhṭāḥa । utō-iti । tē । sapta-saptatīḥi ॥

ये **yē** = whichever ॥ ते **tē** = your ॥ रात्रि **rātri** = O night! ॥ नृचक्षसः **nṛchakṣhasaḥa** = human eyes ॥ युक्तासः **yuktāsaḥa** = joined with, endowed with ॥ नवतिः-नव **navatiḥi-nava** = 99

अशीतिः **aśhītiḥi** = eighty ॥ सन्तु **santu** = become ॥ अष्टाः **aṣhṭāḥa** = the eight ones ॥ उतो **uto** = also ॥ ते **tē** = your ॥ सप्त-सप्ततीः **sapta-saptatīḥi** = 77

O night! Whichever your 99 humans with seeing eyes exist, may they multiply and become many. May 77 such humans become 88.
A rather poetic manner of stating: ***"May the eyes of 'night-vision-that-can pierce-darkness-ignorance' multiply by a factor of eleven times".*** ॥ 2 ॥

रात्रीं प्र पद्ये जननीं सर्वभूतनिवेशनीम् । भद्रां भगवतीं कृष्णां विश्वस्य जगतो निशाम् ॥३॥

rāt'rīm' pra pad'yē jananīīṁ' sar'vabhūūtanivēśha-nīm |

bhad'rām' bhagava-tīṅ' kṛsh'ṇāṁ' viśh'vas'ya- jagatō ni-śhām || 3 ||

। रात्रीम् । प्र । पद्ये । जननीम् । सर्व-भूत । नि-वेशनीम् ।

। भद्राम् । भग-वतीम् । कृष्णाम् । विश्वस्य । जगतः । निशाम् ॥

rātrīm | pra | padyē | jananīm | sarva-bhūta | ni-vēśhanīm |

bhadrām | bhaga-vatīm | kṛṣhṇām | viśhvasya | jagataḥa | niśhām ||

रात्रीम् **rātrīm** = O night! || प्र-पद्ये **pra-padyē** = (I) fall at your feet || जननीम् **jananīm** = birthing Mother || सर्व-भूत **sarva-bhūta** = all entities || नि-वेशनीम् **ni-vēśhanīm** = entered from within

भद्राम् **bhadrām** = lucky & auspicious || भग-वतीम् **bhaga-vatīm** = fem. term for *bhaga-vān* (supreme God) || कृष्णाम् **kṛṣhṇām** = dark-black || विश्वस्य **viśhvasya** = of all || जगतः **jagataḥa** = Universe || निशाम् **niśhām** = *śhakti*-power during the night

O night! I fall at your feet as you are the mother of all and existing as "Mother-śhakti-power" inside all creatures. O bhagavatī! Thou art dark-black, most auspicious and existing as "śhakti" in all the creatures all over the Universe. ***|| 3 ||***

www.saiveda.net

(We are proactively concerned with the correctness and accuracy of all our presentations.
Any suggestions, corrections, remarks will be treated with gratitude, promptness and respect.
Please email them to Maunish Vyas: maunish *dot* vyas *at* gmail *dot* com)